

Харківська державна академія дизайну і мистецтв»
(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет «Образотворче мистецтво»
(назва факультету)

Кафедра монументального живопису
(повна назва кафедри)

Пояснювальна записка

до дипломної роботи бакалавра
(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему **ЖИВОПИСНИЙ ТВІР ДЛЯ МІСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ У**
М.ХАРКІВ НА ТЕМУ «ТИША»

Виконав: студент 4 курсу,
спеціальності В4 «Образотворче мистецтво та
реставрація»
(шифр і назва спеціальності)

ОПП «Стріт-арт і монументальне мистецтво»
(назва освітньо-професійної програми)

_____ Анастасія СТРЕЖАК
(ім'я та прізвище)

Керівник _____ проф. Євген КОТЛЯР
(ім'я та прізвище)

Рецензент _____ доц. Марія КОВАЛЬОВА
(ім'я та прізвище)

Харків – 2025

Харківська державна академія дизайну і мистецтв

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет «Образотворче мистецтво»

Кафедра монументального живопису / денна форма навчання

Освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр»

Галузь знань В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки»

Спеціальність В 4 «Образотворче мистецтво та реставрація»

ОПП «Стріт-арт і монументальне мистецтво»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри монументального живопису

Є.О. Котляр

“ 12 ” травня 2025 року

ЗАВДАННЯ

НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ (РОБОТУ) СТУДЕНТУ

Анастасія СТРЕЖАК

1. Тема проекту **Живописний твір для міської бібліотеки у м. Харків на тему «Тиша»**

керівник проекту (роботи) Котляр Євген Олександрович, кандидат мистецтвознавства, професор, зав. кафедри монументального живопису

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ВНЗ від “5” травня 2025 р. № 118-ОС

2. Строк подання студентом проекту (роботи) 7.06.2025

3. Вихідні дані до проекту (роботи): Зібраний підготовчий матеріал під час переддипломної практики

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

- Обґрунтування актуальності теми;
Збір інформації та систематизація підготовчих матеріалів;
- Аналіз аналогів;
- Розробка авторської концепції рішення теми;
Композиційний пошук образотворчих засобів втілення творчого задуму;
- Художньо-технологічні засоби виконання твору;
- Висновки;
- Список літератури;
Ілюстративні матеріали.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):
форескіз, проектна частина (вигляд твору в об'єкті, живописний твір (з трьох полотен), розмір 155 x 200 см.)

6. Дата видачі завдання 1 лютого 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1	<i>Затвердження теми дипломної роботи</i>	<i>Травень</i>	ок
2	<i>Аналіз аналогів</i>	<i>Травень</i>	ок
3	<i>Розробка авторської концепції рішення теми</i>	<i>Травень</i>	ок
4	<i>Композиційний пошук образотворчих засобів втілення творчого задуму;</i>	<i>Травень</i>	ок
5	<i>Затвердження ескізів рішення теми</i>	<i>Травень</i>	ок
6	<i>Систематизація інформації до пояснювальної записки</i>	<i>Травень</i>	ок
7	<i>Виконання оригіналів дипломної роботи</i>	<i>Травень-червень</i>	ок
8	<i>Оформлення пояснювальної записки та дипломної роботи</i>	<i>Травень-червень</i>	ок
9	<i>Захист дипломної роботи</i>	<i>Червень</i>	ок

Студент _____

Анастасія СТРЕЖАК

Керівник проекту (роботи) _____

Євген КОТЛЯР

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ.....	
ЗМІСТ	
ВСТУП.....	
КОНЦЕПЦІЯ РОБОТИ.....	
РОЗБІР ОБ'ЄКТА	
РОБОТА З АНАЛОГАМИ.....	
ЗБІР МАТЕРІАЛУ	
СЦЕНАРІЙ РОБОТИ	
КОМПОЗИЦІЙНЕ, СТИЛЬОВЕ ТА ТЕХНІЧНЕ РІШЕННЯ	
СКЛАД ПРОЕКТУ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	
АЛЬБОМ ІЛЮСТРАЦІЙ	

ВСТУП

Монументальний живопис — поєднує в собі образотворче мистецтво та оточуюче середовище (архітектуру, ландшафт, інтер'єр), що з давніх часів виконує не тільки естетичну, а й соціокультурну роль

Цей вид мистецтва особливо впливає на людину на культурному рівні формуючі нове просторове середовище своїм символізмом та масштабністю.

Упродовж всієї історії розписи або окремі зображення на стінах служили засобом візуального оповідання, духовного чи релігійного збагачення, соціального коментаря та ідеологічного впливу. Від наскельних малюнків у печерах та храмового розпису до сучасних міських муралів — цей вид мистецтва передає настрій свого часу.

Нині монументальний живопис не припиняє активно розвиватися та поширюватися, знаходячи нові стилі, форми, техніки і смисли. Його роль у формуванні естетики публічного простору та інтер'єру стає дедалі актуальнішою.

Особливу увагу привертає створення монументального панно — твору, що являє собою синтез художнього образу із архітектурним середовищем. Панно здатне не лише прикрасити кімнату — це потужна форма візуального наративу, що здатна формувати простір, мислення та емоційний стан глядача. створити емоційну атмосферу та спонукати до роздумів. Завдяки великим форматам і концептуальній глибині, воно має сильний комунікативний потенціал і може стати важливим акцентом у просторі.

У своєму дипломному проєкті я зосереджуюсь на створенні монументального живописного твору, що гармонійно взаємодіє з архітектурним контекстом, враховує естетичні потреби сучасного глядача та дає можливість відчувати переданий стан тиші. Основною метою проєкту є дослідження можливостей монументального живопису як засобу художнього висловлення, що впливає не лише на візуальне сприйняття простору, а й на свідомість людини.

КОНЦЕПЦІЯ РОБОТИ

Ідеєю дипломної роботи стала спроба передати стан тиші та спокою в очікуванні наступного моменту життя

Тиша — це не відсутність звуку, а простір між смислами. Це дихання часу, коли світ завмирає, щоб ми могли його почути.

Алегорія недовговічності спокою, відсутності проблем, абсолютної ідилії та умиротворення.

Вона — наче промені світла, що падають на думки, приглушуючи шум буденності.

Картина відкриває перед глядачем внутрішній світ спогадів людини, застиглий у хвилині очікування наступного моменту.

Це полотно, на якому звуки, слова й події малюють свої контури спогадів. Безмовність наче дзеркало внутрішнього світу: у ній гучніше лунають наші страхи, спогади, бажання. Вона як відлуння сну — ніби неіснуюча, але впізнавана. А іноді — являє відстанню між людьми, де губиться розуміння. У своїй суті тиша — це мова, якою говорить вічність. Там, де стихає шум зовнішнього, починає звучати внутрішнє.

Мелодія ще не народилася, і саме цей стан «перед» — трепет очікування — є центральною віссю композиції. Все застигло в «паузі», що затягується в нескінченність. Це не просто кімната — це архітектура свідомості: зламані перспективи, змішані стани, розмиті межі між «вчора» і «завтра».

Світ, у якому ми живемо, лише здається міцним. Усе навколо — мить. Життя, спогади, стосунки, думки, навіть час — усе розчиняється, щойно ми намагаємося це затримати.

Сцени, зібрані у композиції, — це не розповідь, а стан.

Простір сповнений дверей та вікон — відтворює внутрішній світ думок та спогадів людини до якого, ніби крізь щілини, просочується минуле і майбутнє.

Ефемерність — не вада буття, а його єдино можлива форма. Вона — дихання моменту, крихка нитка між "було" й "буде", між надією і втратою.

Ця картина — про невловимість. Про речі, які не тримаються рукою, але залишаються в серці. Про моменти, які не можна зафіксувати, але які формують нас.

Основна ціль роботи — змусити глядача не шукати сенс, а відчути його. Побути в середині себе. У напівтонах, у тиші, у спостереженні. Побачити, як світ розпадається і водночас виникає заново — в кожному погляді, кожному поруху думки.

РОЗБІР ОБ'ЄКТУ
ЖИВОПИСНИЙ ТВІР ДЛЯ МІСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ У М. ХАРКІВ
НА ТЕМУ «ТИША»

Мною було обрано міську бібліотеку у місті Харкові як об'єкт розміщення свого живописного твору, адже ця локація є простором знань, тиші та рефлексії, що ідеально перегукується з тематикою моєї картини. Бібліотека — це не тільки місце для книг, а й осередок внутрішнього розвитку, діалогу зі своїми почуттями та особистого зростання, саме тому моя робота може доповнити цей простір змістовно та візуально.

Бібліотека, як об'єкт, має велике соціальне значення — сюди приходять люди різного віку, з різним досвідом, у пошуках знань, натхнення чи спокою. Відтак, картина, сповнена символів, образів та алюзій, здатен надати додатковий простір для рефлексії. Цей твір зображує умовну побутову сцену, що розгортається у старому аристократичному інтер'єрі з елементами культури, мистецтва й побуту — як своєрідну метафору ментального простору людини, її пам'яті, досвіду та внутрішнього пошуку. Таким чином, її присутність у бібліотечному залі може стати візуальним переходом між словом і образом, між думкою і почуттям.

Будівля бібліотеки, хоч і є модернізованою спорудою з функціональним інтер'єром, має достатньо нейтрального простору — світлі стіни, висока стеля, великі вікна — усе це створює відповідне середовище для презентації мистецтва. Розташування роботи, наприклад, у читальному залі або холі бібліотеки, дозволить відвідувачам затримати погляд, розмірковувати, відчувати зв'язок між зображеним світом і власною душею. Такий візуальний діалог лише підсилює головну ідею бібліотеки як місця не лише знань, а й саморефлексії.

Таким чином, картина гармонійно інтегрується у простір міської бібліотеки, підтримуючи її атмосферу розумового й емоційного пошуку,

надаючи простору глибини через метафоричну образність і символічну багатозначність твору.

РОБОТА З АНАЛОГАМИ

У процесі створення цієї роботи я зверталась до художнього досвіду митців, які працювали з багатофігурною композицією, складними просторовими рішеннями, асоціативно-символічним живописом та метафоричними сюжетами, де побут і особисте життя набувають філософського звучання. Особливу увагу я приділяла способам komponування простору, зображенню інтер'єру, психологічним портретам та грі із площинами.

- **Бенціон Вакс** (1896–1962) – український художник єврейського походження, представник київської школи живопису. У своїй роботі «Тиша» (1930-ті рр.) він досягає глибокої експресії через використання стриманої палітри, внутрішньо зосереджених персонажів та драматургії світлотіні. Робота «Тиша» вплинула на моє трактування атмосфери внутрішнього простору – спокійної, але наповненої напругою. Саме ця тиха емоційна напруга, що виникає між персонажами та речами, стала важливим орієнтиром у моїй роботі.

- **П'єр Боннар** (1867–1947) – французький постімпресіоніст, який майстерно зображував інтер'єри зі складними переплетеннями простору та кольору. У роботах на кшталт «Інтер'єр з собакою» або «Жінка у ванні» мене привабила саме чуттєва розповідність, що резонує з моєю композицією.

- **Едвард Хоппер** (1882–1967) – американський реаліст, який працював із темами відчуження, самотності в міському просторі. Його роботи стали орієнтиром у створенні фігур, занурених у внутрішню дію, – як, наприклад, чоловік із газетою на передньому плані моєї картини.

- **Зінаїда Серебрякова** (1884–1967) – українська художниця, відома портретами в інтер'єрах, де постаті гармонійно вписуються у побутове середовище. Її вплив відчувається в підході до створення жінки за роялем – як центру емоційної дії картини.

ЗБІР МАТЕРІАЛУ ТА ПОШУКИ ОБРАЗІВ

Під час створення картини було зібрано та проаналізовано ряд візуальних, культурних і наукових джерел, що дозволили сформувати глибокий багатшаровий образ приватного внутрішнього світу. Картина відображає інтелектуальне, чуттєве й емоційне життя людини у камерному інтер'єрі. В основі — рефлексії про самовідчуття, пам'ять, зв'язок думки та емоцій та спробу зберегти внутрішній лад у складному світі.

Одним із головних джерел візуального натхнення стали роботи Бенціона Вакса, зокрема його картина «Тиша». У ній, як і в моїй роботі, особлива увага приділяється відчуттю зупиненого моменту, тиші, у якій наче зберігається внутрішнє життя. Постаті, предмети, світло і тканини — все ніби застигло, але продовжує дихати. Це надихнуло мене на використання зламаної перспективи, плавних ліній і умовної побудови простору.

Також у формуванні образної мови значний вплив мав Жорж Брак та його пошуки в кубізмі, де площини накладаються одна на одну, створюючи ефект багатшарової реальності. Аналогічно в моїй роботі простір побудовано фрагментарно: інтер'єр переходить в архітектуру, фігури — в спогади, предмети — у символи.

У композиції активно використовується символіка — собаки як образи вірності, охорони пам'яті; музика — як спосіб вести внутрішній діалог; ваза з сухоцвітами — як алегорія минулого, яке ще має форму, але вже позбавлене життя. Ці деталі формувалися на основі вивчення символіки в образотворчому мистецтві XX ст., зокрема в творчості П'єра Боннара та Фелікса Валлотона, які використовували інтер'єр як психологічну сцену.

Сюжетно-композиційні рішення частково були нав'язані структурою класичних родинних портретів та жанрових сцен європейського живопису XIX–поч. XX ст. У пошуках образів я також вивчала фотографії інтер'єрів старих квартир початку XX ст., в яких присутній суміш класицизму, модерну та локального побуту.

Увага до деталей інтер'єру, спогадів, взаємодії фігур у просторі — все це є спробою передати приховану емоційну напругу та водночас інтимність внутрішнього життя.

Таким чином, пошуки образів були спрямовані на створення складної, асоціативної композиції, де через фрагменти інтер'єру, музику, постаті, предмети та тварин передається багатоголосся внутрішнього світу — у якому живе як пам'ять про минуле, так і присутність теперішнього.

СЦЕНАРІЙ РОБОТИ

Композиція живописного твору будується за принципом інтер'єрної глибини, де простір розгортається не лише у площині а й у часі, наче театральна сцена, через символічне нашарування образів та сюжетних ліній. Умовний інтер'єр кімнати постає як внутрішній світ думок, пам'яті, інтелектуального та емоційного життя людини, що передано у алегоричних образах.

Центральною фігурою є жінка, яка грає на роялі — вона уособлює образ чуттєвості, душевної гармонії, співпереживання, її гра як спосіб безмовного внутрішнього діалогу. Цей зосереджений вираз обличчя та легкий нахил вперед свідчать про глибоку емпатію та емоційну включеність. Рояль у композиції стає центром від якого розгортаються сюжетні лінії, наче хвилі музики, які огортають увесь простір.

Зліва нижче знаходиться постать чоловіка з нотним зошитом — це образ розважливих думок. Він звернений в інший бік від жінки, що символізує розділення між почуттями та мисленням — і одночасне невід'ємне співіснування у єдиному духовному просторі. Його фігура буквально “вростає” в інтер'єр, частково зливаючись із меблями, що підкреслює його внутрішню природу.

Праворуч — на стільці сидить фігура огорнута тканиною, вона є образом пам'яті, за нею відкривається кімната. Картини в ній змінюються наче спогади або алюзія минулих подій. Це нагадування про формувальні етапи свідомості, пошук себе. Архітектурні елементи над цією сценою — арки та розетки — створюють ефект сакрального простору, де пам'ять і час мають свою святість.

Сухі квіти у вазі на передньому плані символізують урочистість моменту, але водночас іплинність часу. Їхнє переплетіння з предметами вказує на нерозривність минулого та теперішнього.

Собаки на передньому плані —

Драпірування тканини, що спадає з роялю, наче хвиля, проходить крізь весь простір композиції — вона поєднує героїв, предмети та простір, єднуючи минуле, теперішнє й уявне.

Вся сцена — це умовна проекція внутрішнього світу, його лабіринтів, асоціацій, рефлексій. Вона ніби заморожена у часі, але живе у відлуннях музики, спогадів та відчуттів.

КОМПОЗИЦІЙНЕ СТИЛЬОВЕ ТА ТЕХНІЧНЕ РІШЕННЯ

Композиційне рішення:

Композиція побудована на принципі глибокого просторового розгортання, її центром стає жіноча фігура за роялем. Її положення та червоно-чорна площа інструмента стає опорним центром для всієї композиції. Простір розгортається радіально від неї — вниз, де сидить чоловік з книгою, праворуч, де зображено постать на стільці, та на передній план — із зображенням двох собак. Переплетіння ліній драпірувань, криволінійних форм вікон, меблів і тіл створює динамічний ритм. Об'єкти немовби вплетені один в одного, що передає ефект потоку свідомості.

Арочні конструкції та розташування фігур утворюють умовний спіралеподібний рух, який веде глядача від периферії до центру. Це посилює відчуття часу, що «скручується» всередину.

Рояль та перспектива кімнати додає динаміки по діагоналі з правого верхнього кута до лівого нижнього

Стильове рішення:

Робота виконана у стилістиці, наближеній до постмодернізму з елементами символізму. Присутній вплив декоративного живопису кінця XIX – початку XX століття. Деякі фрагменти нагадують техніку колажу або сценічної декорації. Постаті і предмети подекуди деформовані, спрощені або подані фрагментарно, що створює наративний ефект сну чи спогаду.

Колористичне рішення:

Картина в теплій вохристо-червоно-коричневій палітрі з акцентами білого, сірого та чорного. Теплі кольори створюють атмосферу ностальгії й камерності, натомість сірі та чорні краплення врівноважують композицію і додають драматизму. Кольори працюють не лише як засіб зображення, а й як інструмент психологічного впливу — вони формують настрій, приглушеність та внутрішню напругу сцени.

Технічне рішення:

Основа роботи — полотно, попередньо заґрунтоване акриловою основою. На підготовлену поверхню нанесено імпріматиру у теплих тонах, що створює підсвічену зсередини фактуру. Первинний рисунок було виконано тонкою лінією олівцем, далі — послідовне нашарування тональних площин. Робота створена в техніці багатошарової прописки, з використанням лісіровок та густого накладання фарби. Така техніка дозволяє досягти глибини кольору та м'яких переходів між об'єктами. Деякі фрагменти залишені на межі ескізності, що посилює ефект недовомовленості та мистецької метафори.

СКЛАД ПРОЕКТУ

До складу проекту входить:

- дипломна записка
- форескіз
- живописний твір (робота створена на полотні на підрамнику, розміром 200 х 155 см.)

АЛЬБОМ ІЛЮСТРАЦІЙ

Іл.1 Бенціон Вакс «Тиша» 1912

Іл.2 П'єр Боннар «Інтер'єр в домі на Антибах» 1919

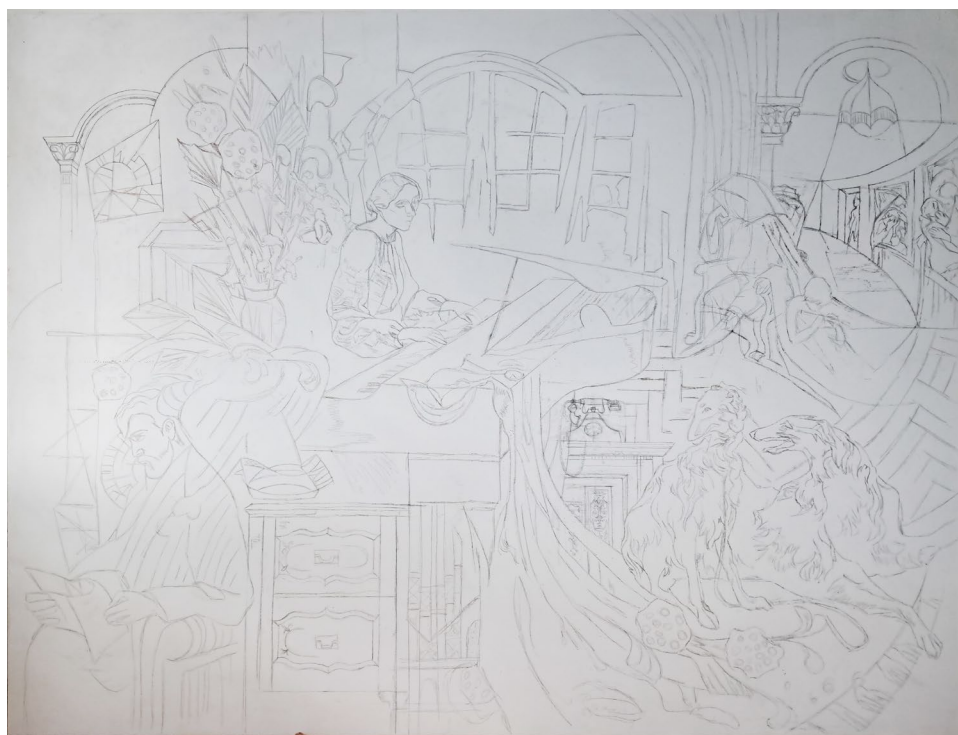
Іл.3 П'єр Боннар «Перед обідом» 1924

Іл.4 Едвард Хоппер «Кімната в Нью-Йорку» 1932

Іл.5 «Тиша» Стрежак Анастасія

Іл.6 Розмітка олівцем

Іл.7 Імпріматура

Іл.8 Закладення основних кольорів

Іл.9 Робота над деталями

Іл.10 Форескіз